

מאוטונומיה נתמכת לאזרחות משמעותית: פרדיגמה כלכלית חדשה ליחסי המדינה והחברה החרדית

עו"ד שלומית רביצקי טור-פז | גלעד כהן קובץ'
התוכנית לחברה החרדית בישראל, המכון הישראלי לדמוקרטיה

כנס אלי הורביץ

לכלכלה וחברה | 2026

של המכון הישראלי לדמוקרטיה

קרן דליה ואלי
הורביץ בע"מ

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

הסוגיה החרדית כאתגר אזרחי-משטרי

- מובלעת אוטונומית במימון המדינה
- הסדרים חקיקה, תקצוב ואכיפה לא שוויוניים
- אזרחות רזה – זכויות ללא חובות
- פגיעה באיכות הממשל
- סבסוד מבני ועיוות מדינת הרווחה

אוטונומיה סגורה-
סמכותנית

החרפת מתחים וערעור
המשטר הדמוקרטי

אוטונומיה חלקית

שיכוך מתחים בין
קבוצות בדמוקרטיה
הסכמית

גורמים לכישלון הפרדיגמה הקיימת

01

המשגה חסרה של הבעיה

מיקוד בשוליים
והותרת מבנה
הכוח, מערכות
התיווך והסבסוד
המבני

02

פער בין היגיון מקצועי ופוליטי

הפקידות מקדמת
שילוב, הפוליטיקה
משמרת ומעמיקה
אוטונומיה

03

מגבלות המסגרת הכלכלית

המעטה בערך
סמכות דתית, פיקוח
חברתי ותלות מוסדית

04

הטיות מדיניות

אופטימיות יתר,
הטיית אישוש,
מדדי תוצאה

אזרחות שווה ורibונות מדינתית	אוטונומיה חלקית	פדרליזם
חיזוק ריבונות ושוויון, צמצום אוטונומיה	שימור והסדרה של האוטונומיה הקיימת	ביזור ריבונות והרחבת אוטונומיה
הבעיה: ויתור על ריבונות ומשטר אזרחי מפלה	הבעיה: חיכוכים בתוך הסדר הקיים	הבעיה: עודף ריכוזיות + העדר שוויון
הפתרון: החזרת ריבונות + שיקום אזרחות	הפתרון: אוטונומיה נרחבת + משא ומתן	הפתרון: העברת סמכויות ריבוניות לקב' משנה

מרחב המדיניות הקיים

הכלכלה כזירת מפתח בשיקום אזרחות, משילות ודמוקרטיה

פתיחת האוטונומיה כזירת מפתח לצמיחה כלכלית ותיקון מדינת הרווחה

כ-35-37 מיליארד ₪
(5.5% מתקציב המדינה)

שימוש גבוה בשירותים ציבוריים (כ-12 מיליארד ₪)

תרומה נמוכה להכנסות המדינה (כ-24 מיליארד ₪)

מוסדות תורניים (1.5 מ"ש)

בריאות (כ-1 מ"ש)

חינוך (כ-6 מ"ש)

נטל ביטחון סמוי (כ-4 מ"ש)

מיסוי עבודה (כ-6 מ"ש)

מעונות יום, דיור, ארנונה, תחב"צ, תווי מזון

הטבות מגזריות עקיפות

השלכות הסבסוד

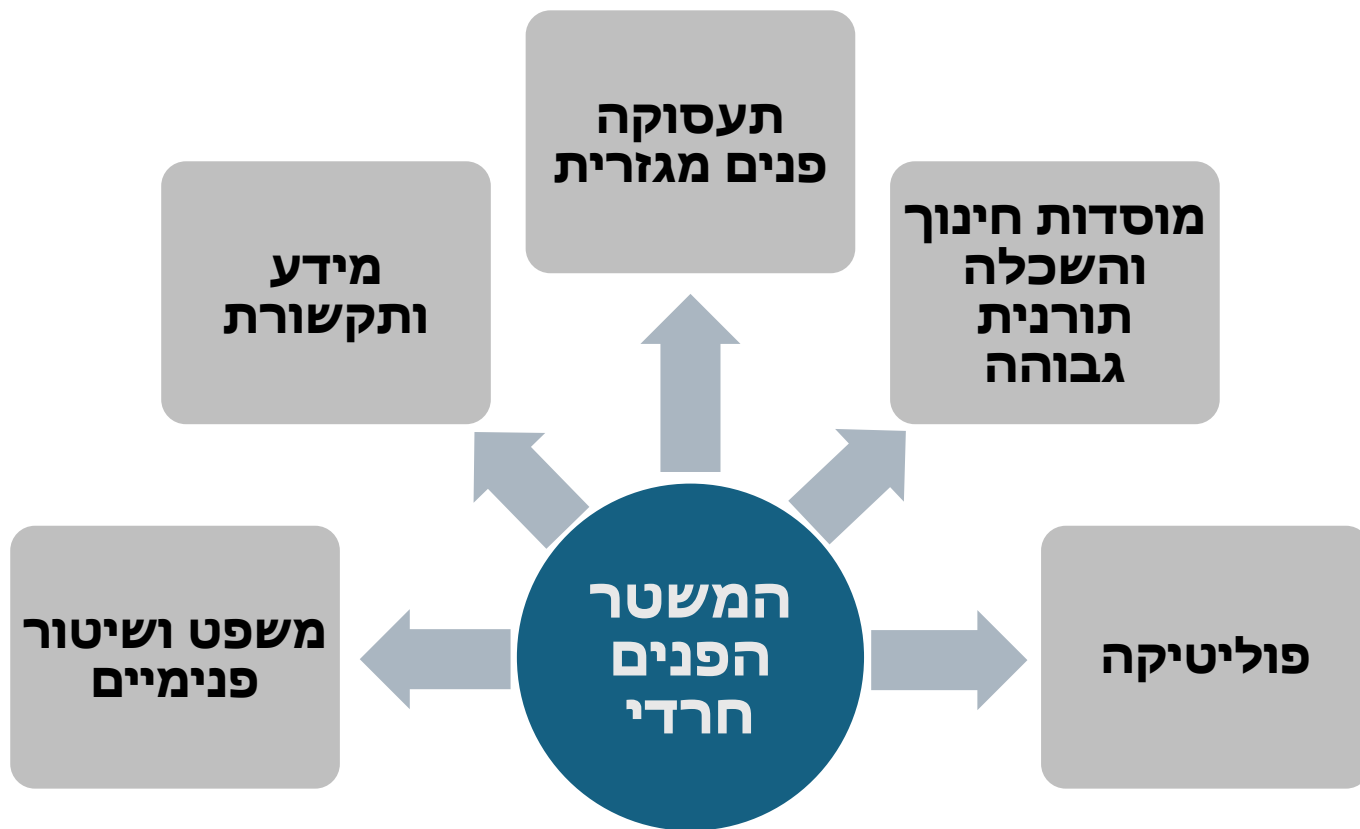
סיכון מקרו-כלכלי (מעל 60 מיליארד ₪ עד 2050)

גריעת משאבי צמיחה, פגיעה באיכות שירותים ציבוריים

טשטוש קשר בין בחירה כלכלית לתוצאות

שיבוש מדינת הרווחה וערעור הלגיטימציה שלה

● משטר פנימי סמכותני

● מנגנוני תיווך נרחבים

אי-התניית זכויות כלכליות בחובות

הסדרים מגזריים או מפלים

אי-אכיפה והסדרים לא-רשמיים

= אי-לגאליזם מוסדי ומשטר
אזרחי דיפרנציאלי

הסדרים כלכליים-חוקיים ייחודיים, החרגות ואי-אכיפה

הפסקת הסדרי התיווך
הכלכלי

אזרחות הכוללת חובות
וזכויות שוויוניות

הוגנות בין-מגזרית במדינת
הרווחה

יעד:

קשר ישיר בין האזרח למדינה

יעד:

התניית זכויות כלכליות
בחובות אזרחיות-כלכליות

יעד:

צמצום סבסוד בין מגזרי

ביטול תמיכה במבנים
סמכותניים לא-ליברליים

שוויון בהסדרים ובאכיפה

יעד:

פירוק שליטה כלכלית-
פוליטית פנים-חרדית

יעד:

ביטול הסדרים ייחודיים

סבסוד ביטחון למגזר החרדי (2026) ניתוח כלכלי, עלויות סמויות וחלופות מדיניות

ד"ר גלעד מלאך

התוכנית לחברה החרדית בישראל, המכון הישראלי לדמוקרטיה

כנס אלי הורביץ

לכלכלה וחברה | 2026

של המכון הישראלי לדמוקרטיה

קרן דליה ואלי
הורביץ בע"מ

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

מעבר לעלויות הגלויות: החידוש המחקרי

התרומה של מחקר זה

- אמידה עדכנית של עלויות גלויות וסמויות
- מדידת הסבסוד הבין מגזרי
- ניתוח חלופות מדיניות לצמצום הסבסוד

מחקרים קודמים

- אובדן תוצר למשק כתוצאה משירות החובה
- עלויות של אי גיוס חרדים
- סבסוד תקציב הביטחון הישיר

ממצאים עיקריים: סבסוד ביטחון דרמטי

פער תרומה מגזרי:

15 מיליארד ₪

הגנה בשווי 21 מיליארד, תרומה למימון 6 מיליארד בלבד

סבסוד צעירים

72,000 ₪

לכל שנת שירות שלא
מתבצעת

עלויות גלויות

118 מיליארד ₪

תקציב הביטחון

סבסוד למשק בית

51,800 ₪

סבסוד ביטחוני ממוצע
לכל משק בית חרדי בשנה

עלויות סמויות

30 מיליארד ₪

"מס שקוף" על משרתים,
משפחותיהם ומעסיקיהם

חלופות לתיקון העיוות: צמצום הסבסוד בשלושה מעגלי מדיניות

03
המעגל
הכללי

היטל ביטחון, ביטול הטבות מגזריות
ושינויים במערך המס

2.7
מיליארד ₪

02
מעגל
הפטורים

הטלת "מס פטור משירות"
וצמצום נקודות זיכוי ממס
הכנסה

0.8
מיליארד ₪

01
מעגל
המשתמטים

אכיפת גיוס, עיצום כספי,
ביטול הטבות מדינתיות
והעדפה מתקנת

1.8
מיליארד ₪

סיכום: חוזה אזרחי חדש כבסיס לצמצום הסבסוד הבין מגזרי

03

צמצום האוטונומיה

יש ליצור חוזה אזרחי ישיר
מול המגזר החרדי,
המצמצם את האוטונומיה
המתבדלת באמצעות
חקיקה מקיפה והתניית
תמיכות תקציביות

02

ביטחון כמודל

ביטחון כמודל להרחבת
השוויון: החלת עקרונות
ההוגנות וביטול ההסדרים
הייחודיים גם על מערכי
החינוך, הרווחה והתמיכות

01

תפיסה מקיפה

הטיפול בגיוס חרדים אינו
אירוע נקודתי, אלא חלק
מרפורמה כוללת בסבסוד
הביטחוני והבין-מגזרי
במדינת ישראל

Daniel Dreifuss/Flash90

תודה רבה!

